

INSTITUTT FOR KULTURSTUDIER OG ORIENTALSKE SPRÅK (IKOS)

Årsrapport for undervisning 2004-2005

Situasjonsbeskrivelse og kildesituasjon

Denne rapporten gjelder studieåret 2004-2005, dvs. høstsemesteret 2004 og vårsemesteret 2005. Det innebærer at den dekker undervisning gitt ved de tidligere instituttene IØO, IMT og IKS (2004) og undervisning ved IKOS (2005). I denne perioden har ulike former for interne og eksterne evalueringer av undervisningen vært benyttet med skiftende intensitet: underveisevalueringer, sluttevalueringer og evalueringer utført av tilsynssensorer. Dette materialet er av skiftende kvalitet og verdi, men det er i sin helhet lagt til grunn for rapporten, sammen med sentralt innsamlet materiale (FS). Av naturlige grunner er vekten i rapporten lagt på undervisningsaktiviteten ved IKOS. De nye retningslinjene for periodisk evaluering kom såpass sent at IKOS ikke hadde mulighet til å gjennomføre slik evaluering våren 2005. Generelt må det sies at den direkte studentresponsen ikke inngår i det grunnlagsmateriale som denne rapporten er bygget på.

Rapporten er utformet slik at den først presenterer en del relevant materiale for forståelsen av undervisningsaktiviteten ved IKOS, og deretter samles ulike vurderinger som står i forhold til de spørsmål og punkter som er nevnt i HF-malen av 16. august 2005 for slike rapporter.

Undervisningskulturer og undervisningsorganisering

IKOS ble en realitet 1. januar 2005, og mye arbeid har vært lagt ned i å identifisere, forstå og innlede dialog med de ulike undervisningskulturene som det nye instituttet besto av. Ressurssituasjon, arbeidsrutiner og læringsmål var til dels meget varierende mellom fagene. Det gikk klare skiller mellom for eksempel enpersons-fag og større fagmiljøer med mange studenter og mellom språkfag og kulturfag. I tillegg kom forskjellene mellom studietilbud bygget opp rundt studieprogrammer og etter- og videreutdanningsaktiviteter. Noen av disse ulikhetene ble forsøkt identifisert gjennom oppbygging av 7

undervisningsavdelinger, og diskusjonen om hensiktsmessig utforming av undervisningen har i stor grad fortsatt på disse avdelingene – i samråd med undervisningsadministrasjon og ledelse ved instituttet.

De prosessene som her er antydnet, har vært lærerike på flere måter. IKOS har måttet forholde seg til reelle forskjeller, samtidig som det har vært mulig å la ulike undervisningskulturer inspirere hverandre gjensidig.

Vi har sett at det å utvikle et eget IKOS-hefte som samler og gir eksempler på emnemaler, regler for undervisnings- og vurderingsnormer, sensurordninger osv. vil være av verdi, og arbeidet med et slikt hefte er påbegynt.

Sensur og tilsynssensur

Det har vært adskillig diskusjon ved IKOS om de nye sensurordningene, og da spesielt regelen om én sensor på emnene. Noe av diskusjonen har også berørt anonymitetsprinsippet ved innleveringen av besvarelser i CF. I tillegg har det blitt fremmet ønsker om muligheten for å innføre muntlige prøver. Endelig har det pågått en diskusjon om at semesteroppgaver delvis fører til at bare deler av et emnes leseliste brukes aktivt av studentene og delvis at slike oppgaver kan bli så generelle at det er vanskelig å variere dem i tilstrekkelig grad – med muligheten for resirkulering av besvarelser til stede. Disse diskusjonene har vært ført innad på IKOS, men de er også tatt opp til diskusjon av enkelte tilsynssensorer. Av de som har ytret seg, er kritikerne i klart flertall.

En annen sensurdiskusjon som er påbegynt, gjelder bruken av sensorveiledninger på alle emner. IKOS ser at slike veiledninger vil være av stor verdi både innad og utad. Ikke minst i forhold til tilsynssensorenes arbeid, tror vi at denne typen veiledninger vil være meget viktige og verdifulle. Men fortsatt må det arbeides mer med å tenke prinsipielt rundt hva de skal inneholde, hvordan de skal bygges opp og hvorledes de skal benyttes.

Når det gjelder tilsynssensorordningen, så har den langt på vei fungert etter intensjonen på IKOS. Rapportene fra tilsynssensorene har vært substansielle og grundige. Siden 2005 er første år ordningen praktiseres, har det imidlertid også vært oppstartvanskeligheter. Av disse bør særlig ukklarheter med hensyn til rollefordeling mellom tilsynssensor og fagmiljø, hvem som har ansvar for tilretteleggelse av informasjon og materiale, og hvor langt tilsynssensorene skal gå i å evaluere ulike sider ved et undervisningstilbud. I ett tilfelle (arkivkunnskap) er det et spesielt problem ved at ingen av de faglig ansvarlige for undervisninger er ansatt ved IKOS eller UiO.

Det er viktig at tilsynssensorenes rapporter gjøres kjent og diskuteres i fagmiljøene, og IKOS har påbegynt arbeidet med at så skal skje.

Emneportefølje

De ulike maler for utforming av undervisningen på emnenivå har vært lagt til grunn for IKOS' arbeid med sin samlede emneportefølje. Dette arbeidet har hatt flere elementer.

Vi har i forbindelse med planlegging av hvert semesters undervisning gjennomgått alle emnebeskrivelser kritisk, og oppfordret de emneansvarlige til å klargjøre og ensrette beskrivelsene. Dette viste seg å være et nødvendig og ikke minst nyttig arbeid.

Vi har startet på en opprydding av emneporteføljen. Det har skjedd ved å rette fagmiljøenes oppmerksomhet mot behovene på MA-nivået, ved å slå sammen emner, sanere emner eller opprette nye. I alt har IKOS fått nedlagt 30 emner og fått godkjenning for 10 nye.

Vi har begynt å utvikle nye, felles IKOS-emner på BA- og MA-nivå. Særlig gjelder dette "instrumentelle" emner av typen feltarbeidsmetode, skriving av prosjektbeskrivelse, teori og metode. Vi har her tatt utgangspunkt i ett eller flere eksisterende emner, og arbeidet med å finne frem til en felles plattform er godt i gang.

Endelig har vi innledet en diskusjon rundt enkelte emnetilbud som ikke ser ut til å fungere optimalt. Det gjelder for eksempel de tverrfaglige introduksjonskursene på MA-nivå i KIS-programmet.

Undervisnings- og vurderingsformer

Under emnerevisjonen har det kommet frem andre sider ved de ulike undervisningskulturene ved IKOS. Fra IKS overtok vi emner der bruk av CF, nettlærer, mappeinnleveringer og kvalifiseringsoppgaver var en innarbeidet praksis, mens IMT- og IØO-emner i mer beskjeden grad hadde tradisjon for disse undervisnings- og vurderingsformene. Fra dette utgangspunkt har vi kunnet se to bevegelser: Noen har ønsket seg bort fra "IKS-modellene", og gått i retning av å ønske avsluttende skoleeksamen, mens andre har sett de nyere undervisnings- og vurderingsformene som spennende utfordringer for studentene og lærere.

Totalt sett har IKOS et ønske om å ha en større variasjon mht undervisnings- og vurderingsformer. Det gjelder både innenfor de enkelte fagene og i forhold til instituttets emneportefølje som helhet. Hensikten er ikke å få en enhetlig "IKOS-modell", men å motivere de ansatte til å ta i bruk de variasjonsmulighetene som HF's normskriv faktisk gir.

Undervisningsressurser

IKOS har totalt sett forholdsvis store undervisningsressurser. Et viktig verktøy har vi til nå manglet, nemlig egnede skjemaer for beregning av de ansattes arbeidsplikt. IKOS har vedtatt å ta i bruk det nye arbeidspliktregnskapet fom 1/1 2005, men vi har ennå ikke kunnet gjøre noen realistiske beregninger av hvordan dette slår ut. Å arbeide med studiekvalitet innebærer også å sette undervisningsytelsene i rimelig forhold til de ansattes arbeidstid, og dette er en viktig utfordring i tiden som kommer.

IKOS overtok fra IKS det s.k. Ariadne, et nettbasert undervisnings- og oppslagsverktøy som opprinnelig ble utviklet av idéhistorikere. Vi oppfatter dette verktøyet som en viktig undervisningsressurs som hittil særlig har blitt tilrettelagt for religions- og kulturhistorie,

men som har et betydelig utviklingspotensiale også for de øvrige IKOS-fagene. Utvikling av Ariadne har blant annet fått betydelig med ekstern finansiering, og arbeidet er igangsatt.

Internasjonalisering

IKOS har i sitt studiekvalitetsarbeide også lagt vekt på betydningen av internasjonale opphold for sine studenter. Den nedkorting i studietiden for de orientalske språkfagene som kvalitetsreformen medførte, har gjort at man har søkt løsninger i form av organiserte studieopphold for studentene. Kvalitetsreformens krav om tilrettelegging for utenlandsopphold bidrar til at alle de orientalske språkfagene etter hvert integrerer obligatoriske studieopphold i 3. semester av studiet (80-gruppen). Mens det tidligere var vanlig at studentene reiste på egen hånd og ordnet det meste selv, har studieoppholdene nå fått en enhetlig form og de administreres slik at faglig kvalitet er sikret. Ikke minst får studentene ved slike utenlandsopphold muligheter til å oppøve praktiske ferdigheter i språket de studerer.

Også ved de andre fagmiljøene ved IKOS er internasjonalisering viktig, og det skal arbeides videre med utviklingen her. Erfaringene fra språkfagene vil være viktig som utgangspunkt i dette arbeidet.

EVU

Etter- og videreutdanningstilbudene var ganske godt utviklet ved IKS, og IKOS har fortsatt denne aktiviteten, ikke minst fordi vi ser at det ligger et utviklingspotensiale og et stort felt for innhenting av pedagogiske erfaringer og erfaringer om forholdet mellom akademiske studier og arbeidslivsrelevans. Alt dette er viktig i et studiekvalitetsperspektiv.

En sentralt utfordring ligger i å holde fast ved den standard som må gjelde for all akademisk undervisning ved IKOS samtidig som pedagogiske og faglige tilpasninger til brukerne må vektlegges. Vi har en løpende dialog om disse spørsmålene.

1. Sammenfattende evaluering av kvaliteten på instituttets utdanningstilbud

1.1. Oppsummering og kommentarer til kvantitative gjennomføringsdata (karakterer, stryk, frafall) for emner i FS-rapport 754.001 og for årsheter i FS-rapport 755.001

På et overordnet nivå og med særlig utgangspunkt i tallmaterialet for vårsemesteret 2005 virker situasjonen for emnene på IKOS akseptabel og rimelig ”normal”. Å ha en begrunnet oppfatning om karakterfordelingen er primært mulig i forhold til emner med en viss studenttilslutning, og dette tatt i betraktning virker bruken av karakterskalaen rimelig. Det er da heller ingenting i tilsynsensorenes rapporter som indikerer noe annet. I noen tilfeller har en merkbart overvekt av A-B-C-karakterer (for eksempel noen arkiv-emner) antagelig sin forklaring i stort frafall av studenter. I andre tilfeller skyldes den spesielt stor oppfølging av studentene (HumPro). Observasjonene så langt gjelder på BA-nivå (1000-, 2000- og 3000-emner). På MA-nivå virker det som om det nettopp er på A-B-C-delen av karakterskalaen at vekten ligger. Dette inntrykket forsterker seg om man ser på karaktergivningen på MA-oppgavene.

Når det gjelder bruken av karakteren F, kan den generelt sett ikke sies å være brukt oppsiktsvekkende mye. 3-5% i emner med en viss studenttilslutning må oppfattes som normalt. Unntak finnes særlig innenfor enkelte av språkemnene, der forklaringen må være de krav til eksakte ferdigheter som stilles til studentene.

Studentfracfallet – som i FS-materialet altså må forstås som diskrepansen mellom de som er emne- respektive eksamensoppmeldt og de som ikke møtte eller leverte – er tydelig størst i de av IKOS-emnene som har store studenttall (anslagsvis 50 studenter eller flere). Her kan frafallet komme opp i 30-40%, noe som isolert sett kan gi grunn til bekymring. En forklaring er nok den ”overpåmelding” til emner som mange HF-studenter ser ut til å ha en hang til, og at den enkeltes generelle semesterkapasitet fører til en reduksjon i antallet studiepoeng som produseres.

Nå bør det påpekes at FS-tallene (emnepåmeldte, eksamenspåmeldte og ”møtte”) ikke nødvendigvis gis klare indikasjoner på studentbevegelsene på slike emner. Studieadministrasjonen kan for eksempel opplyse at de har sett tilfeller av at det i FS kan ”henge igjen” emnestudenter fra et tidligere semester.

For å komme litt videre i forståelsen av frafallet, har IKOS sett på tallene for enkelte store emner på religionshistorie høsten 2004, og da blir bildet noe mer nyansert. Dette materialet indikerer at det skjer et gradvist frafall fra emnene. Mange studenter er emnepåmeldt, men antallet reduseres en del frem til levering av førsteutkast til mappeoppgave. Deretter faller studenttallet i de fleste tilfeller ytterligere frem mot endelig levering. Konkret ser materialet slik ut:

Emne	Emne- Påmeldt	Levert 1.utkast	Endelig levert
------	------------------	--------------------	-------------------

REL1001	97	84	64
REL1002	146	114	89
REL1030	86	67	50
REL1050	126	105	105
REL2030	71	56	45

Dette kan tyde på at det frafallet som finner sted både dreier seg om "overpåkledning" og det faktum at en gruppe studenter i forbindelse med at de første gang får en faglig tilbakemelding underveis i emneløpet mister motivasjonen eller av andre grunner ikke ser seg i stand til å fullføre emnet. Det er ikke utvetydig sikkert at dette er et frafall som skal bedømmes som negativt. Samme funksjon vil antagelig kvalifiseringsoppgavene innenfor de mange språkemnene fungere.

Når det gjelder den eneste årsenheten som IKOS har, nemlig i teatervitenskap, gjelder de samme konklusjoner som er anført ovenfor mht. bruk av karakterskalaen, strykprosenten og studentfracfallet innenfor emner med store studenttall (nominelt drøyt 50 våren 2005. knapt 70 høsten 2004).

1.2. Er det indikasjoner/eksempler på særlig god kvalitet? Hvordan er de fulgt opp?

Inntrykket er at undervisningen ved IKOS holder en jevnt god kvalitet, og det er problematisk å fremheve noe på bekostning av annet. Enkelte emner som har vist seg å fungere godt tverrfaglig eller å ha tverrfaglige potensial, er imidlertid løftet opp som mulige fellesemner for instituttet.

1.3. Er det indikasjoner på sviktende kvalitet? Hvordan er de fulgt opp?

Det er ikke mange indikasjoner på sviktende kvalitet, men i de tilfellene slike indikasjoner foreligger, er det tatt initiativ til å endre situasjonen. Viktige elementer her er studenters tilbakemeldinger, læreres vurderinger av forholdene og hensynet til IKOS' overordnede strategier på undervisningsfeltet.

1.4. Hva er det fokusert spesielt på i denne perioden mht utvikling av studiekvalitet? Hva er det viktig å fokusere på i fremtiden?

I den korte perioden som denne rapporten i realiteten forholder seg til, kan de forhold som IKOS hittil har tatt tak i, også regnes som satsinger i fremtidens arbeid med studiekvaliteten ved instituttet. Mer konkret kan til dette nevnes 1) refleksjon rundt undervisnings- og vurderingsformer som kan skape konsensus i miljøene, 2) styrking av tilsynsordningen, 3) løpende revisjon av emnebeskrivelser og emneportefølje, 4) utvikling av varierte

undervisnings- og vurderingsformer der bruk av CF inngår på ulike nivåer, 5) utarbeide et eget ressurshefte for undervisningen på instituttnivå, 6) videreutvikle nettbaserte lærings- og referanseverktøy, 7) bruke arbeidspliktrengskapet aktivt for å skape balanse mellom tilbud og ressurser på undervisningssiden, og spesielt se på de utfordringer som aktualiseres med instituttets enpersons-fag.

2. Forslag til tiltak for å forbedre studiekvaliteten og studiekvalitetsarbeidet

Vi viser her til forrige punkt, men kan i forlengelsen av første del av rapporten også nevne at vi ved IKOS ser det som viktig å arbeide videre med forståelsen av den viktige rolle som den enkelte emneansvarlige har. Emnene er grunnenheten i dagens undervisningsordninger, og vi tror det fortsatt er et potensial i å utvikle det faglige og pedagogiske ansvar som tilligger de emneansvarlige.

Vi tror også at det fortsatt er arbeid å gjøre i forhold til å opprette en faglig og ressursmessig balanse mellom undervisningstilbudene på hhv. BA- og MA-nivå.

På bakgrunn av de erfaringer vi har gjort med de ulike undervisningskulturene på IKOS, mener vi dessuten at det vil være hensiktsmessig å se nærmere på forholdet mellom form og intensjon i HF's normskriv for undervisning.

3. Instituttene utarbeider treårige planer for periodisk evaluering av deres emner som legges ved instituttrapportene høsten 2005.

De treårige planene er lagt ved rapporten.

Oslo, 25. oktober 2005

Arne Bugge Amundsen
undervisningsleder